

Nederlandstalige samenvatting CPB-SCP Discussion Paper 425

‘The causal effects of employment on mental health and criminality for disabled workers’

‘De effecten van werk op geestelijke gezondheid en criminele activiteit voor mensen met een arbeidsbeperking’

Uit ons onderzoek blijkt dat mensen met een arbeidsbeperking minder vaak een beroep doen op geestelijke gezondheidszorg en Wmo-ondersteuning als zij werk hebben. Ook neemt het risico op crimineel gedrag af. Deze bevindingen onderstrepen het belang van een succesvolle arbeidstoeleiding van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Niet alleen voor henzelf maar ook voor de samenleving als geheel.

Al decennialang wordt door beleidsmakers in Nederland ingezet op verhoging van de arbeidsdeelname van mensen die deel kunnen nemen aan het arbeidsproces. Veelgebruikte argumenten hiervoor zijn dat ‘werk goed is voor het welzijn van mensen’ en dat ‘werk een pijler is onder de betaalbaarheid van de verzorgingsstaat’. Ook voor mensen met een arbeidsbeperking is het beleidsdiscours de afgelopen decennia flink veranderd: van vooral inkomensbescherming naar meer participatie en inzet op benutting van arbeidsvermogen. Vanuit dit streven is per 1 januari 2015 de Participatiewet ingevoerd. Kort gezegd heeft deze wet als doel zo veel mogelijk mensen met arbeidsvermogen aan het werk te laten zijn, bij voorkeur bij een gewone werkgever. Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. De doelgroep van de Participatiewet bestaat uit mensen die (tijdelijke) ondersteuning vanuit de gemeente nodig hebben om in hun bestaan te voorzien of aan het werk te komen.

De eindevaluatie Participatiewet van het SCP (Van Echtelt e.a., 2019) laat zien dat de baankansen voor arbeidsbeperkten flink gedaald zijn na invoering van de Participatiewet. Voorheen kwam deze groep vooral terecht in de sociale werkvoorziening, waar zij onder aangepaste omstandigheden arbeid verrichtte. De vraag is wat dit verder betekent. Het hebben van een baan heeft in potentie invloed op veel verschillende leefgebieden. Zo kan een baan bijdragen aan iemands zelfrespect en welbevinden, wat naar verwachting een positief effect heeft op zijn of haar (geestelijke) gezondheid. Verder houdt het mensen mogelijk uit de schulden of uit de criminaliteit, bijvoorbeeld omdat diefstal minder lonend wordt zodra iemand inkomen genereert uit arbeid. Mensen met een arbeidsbeperking hebben een kwetsbare arbeidsmarktpositie. Hun baankansen zijn kleiner dan die van mensen zonder arbeidsbeperking en hun uitkeringsafhankelijkheid is groter.

In deze studie schatten we de gevolgen van het al dan niet hebben van een baan voor deze groep. Hiertoe maken we gebruik van de exogene verandering (‘shok’) in de baankans als gevolg van de invoering van de Participatiewet. Specifiek vergelijken we de mensen die eind 2013 op de wachtlijst van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) stonden met de mensen die eind 2014 op de wachtlijst stonden. De eerste groep had nog een jaar lang kans op een baan in de sociale werkvoorziening. De tweede groep verloor de Wsw-indicatie – en daarmee het recht op werk in de sociale werkvoorziening – en werd met de invoering van de Participatiewet een nieuwe doelgroep voor gemeenten. De kans op een baan in het eerste jaar nadat een persoon op de wachtlijst stond, is voor het ‘13-cohort ongeveer tweemaal zo groot als voor het ‘14-cohort. Dankzij het verschil in de kans op werk tussen deze twee verder goed vergelijkbare groepen, kunnen we verschillen in uitkomsten op diverse leefgebieden interpreteren als causale effecten van het hebben van een baan.

Uit onze analyse blijkt dat het hebben van een baan de kans op het gebruik van geestelijke gezondheidszorg (ggz) of Wmo-ondersteuning verkleint met respectievelijk 7%-punt en 8%-punt. Verder daalt de kans op crimineel gedrag met ruim 3%-punt. Wij zien dit als substantiële effecten. Ter vergelijking: van onze Wsw-steekproef maakt ongeveer 22% gebruik van ggz, doet 26% een beroep op Wmo-ondersteuning en vertoont 5% crimineel gedrag. Deze waargenomen effecten zijn indicatief voor de bredere baten van arbeidstoeleiding voor de nieuwe doelgroepen onder de Participatiewet, zoals de bredere baten van een extra gecreëerde plek voor beschut werk. Ze zijn niet zonder meer te extrapoleren naar alle doelgroepen waarvoor gemeenten onder de Participatiewet verantwoordelijk zijn. We kijken naar een groep met een zwakke arbeidsmarktpositie, die relatief veel crimineel gedrag vertoont, een hoog zorggebruik heeft en vaak kampt met schuldenproblematiek.

Dit onderzoek meet voor mensen met een arbeidsbeperking de effecten van het hebben van een baan ten opzichte van de situatie waarin iemand werkloos is. Vóór 2015 ging het dan in de meeste gevallen om een beschermde baan in de sociale werkvoorziening. Wat de gevolgen zijn als iemand in een reguliere baan terechtkomt in plaats van een beschutte werkomgeving, hebben wij niet onderzocht. Wel constateren we dat onze resultaten overeenkomen met de bevindingen in de onderzoeksliteratuur over de bredere baten van werk. In de literatuur richt het onderzoek zich hoofdzakelijk op het effect van regulier werk. We verwachten dan ook dat de door ons geschatte effecten tenminste kwalitatief van toepassing zijn voor arbeidsbeperkten die in een reguliere baan terechtkomen.

N.B. Deze samenvatting is integraal overgenomen uit de eerdere CPB/SCP-publicatie [‘De brede baten van werk’](#) (23 maart 2020).